

## Analysis of Factors of Convergence and Divergence of Iran's Foreign Policy and Persian Gulf Cooperation Countries (Case Study: United Arab Emirates)

### Extended Abstract

#### ARTICLE INFO

*Article Type*  
Research Article

#### Authors

<sup>1</sup> Majid Rasouli Ph.D.\*  
<sup>2</sup> Anas, Yasin Khadir

#### Affiliation

<sup>1</sup> Assistant Professor of Geopolitics Department, African Studies Center, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran  
<sup>2</sup> Master's degree in political geography (geopolitical orientation), Islamic Azad University (Science and Research Unit), Tehran, Iran.

#### Correspondence\*

**Address:** faculty member of Geopolitics Department, African Studies Center, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

**Email:**  
[m.rasouli@modares.ac.ir](mailto:m.rasouli@modares.ac.ir)

#### Article History

*Received:* 04.11.2023  
*Accepted:* 21.04.2024

#### Introduction

The United Arab Emirates is a member of the Gulf Cooperation Council, which, while having economic relations with Iran, has a conflict of interest with the Islamic Republic of Iran in regional and international policies. As a result, it has allied with the United States and Saudi Arabia in carrying out various actions against the national interests of the Islamic Republic of Iran. This article analyzes the factors of convergence and divergence of Iran's foreign policy towards the United Arab Emirates. This research seeks an answer to the following question: "what are the factors of convergence and divergence of Iran's foreign policy towards the United Arab Emirates?"

#### Methodology

The research is descriptive-analytic and the data collection method is based on library and field finding method. Given that foreign policy is a systemic and integrated concept, the DEMATEL technique is used to determine the cause-and-effect relationships between variables. For this purpose, a paired comparison questionnaire was provided to 50 researchers in the fields of political geography, political science, and geopolitics.

#### Findings

The convergent and divergent factors of Iran's foreign policy towards the United Arab Emirates were examined based on 20 criteria and indicators. In general, variables such as different perspectives on international politics, the UAE's armed forces, military treaties, disagreements on the Yemen issue, the adoption of an aggressive strategy by Ansarullah, UAE Shiites, Saudi-UAE disputes, and convergence with Saudi Arabia in the region indicate high interaction and strong systemic connection with other variables. The variables such as Iran and the UAE's territorial disputes over three Iranian islands, military costs, natural problems, Washington's failure to form an international maritime coalition, different perspectives on international politics, the UAE's armed forces, and military treaties are considered as the cause of this systemic model. And

factors such as fear from increasing the influence of the Islamic Republic of Iran, lack of efficient manpower, lack of the U.S military response, type of government, and internal disputes between the emirates are among the effects.

### **Conclusion**

Iran's foreign policy towards the Persian Gulf countries, including the UAE, is important. The UAE has a suitable regional weight. It is one of five or six active players in West Asia and East Africa, and has used its economic weight as a major oil producer to create and maintain this status. It is a leading regional player (along with Qatar) in transforming its energy resources into a powerful and diversified global economy based on services, finance, trade, and logistics. Iran could benefit from deeper trade and economic ties with the UAE, particularly Dubai and Abu Dhabi, to strengthen its economy. These ties could include access to UAE markets and increased re-exports of goods, particularly oil, which would generally benefit both countries.

*Keywords:* Foreign Policy, Islamic Republic of Iran, United Arab Emirates

## تحلیل عوامل همگرایی و واگرایی سیاست خارجی ایران و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (مورد: امارات متحده عربی)

<sup>۱</sup> مجید رسولی\*

<sup>۲</sup> انس یاسین خضیر

<sup>۱</sup> استادیار گروه ژئوپلیتیک مرکز مطالعات آفریقا، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

<sup>۲</sup> دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی (گرایش ژئوپلیتیک)، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم و تحقیقات)، تهران، ایران.

### چکیده

امارات متحده عربی یکی از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس است که ضمن داشتن روابط اقتصادی گسترده با ایران، در سیاست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نیز از تضاد منافع قدرتمند و جدی با جمهوری اسلامی رنج می‌برد. در نتیجه با ایالات متحده آمریکا و عربستان سعودی در انجام اقدامات مختلف علیه منافع ملی جمهوری اسلامی ایران متحد شده است. از سوی دیگر، ایران در راستای روابط حسن همجواری و همچنین به دلیل مزیت‌های تجاری و اقتصادی متعددی که دبی برای ایران دارد و در راستای حفظ منافع تجار ایرانی و سایر اتباع، سعی کرده از هرگونه اقدام متقابل علیه امارات پرهیز کند. ایران به رهبران امارات بیان کرده است که سیاست‌هایی اتخاذ کنند تا روابط حسن همجواری را از طریق رویکرد بهتر به واقعیت‌های موجود در منطقه خلیج فارس تسهیل کند. از این رو هدف اصلی این مقاله تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال امارات متحده عربی است. این پژوهش در صدد پاسخ‌گویی به این پرسش است که عوامل مؤثر بر سیاست خارجی ایران در قبال امارات متحده عربی کدامند؟ روش

پژوهش حاضر که ماهیتی توصیفی - تحلیلی دارد، با مبنا قرار دادن تکنیک دیمتل بر این فرض استوار است که سیاست خارجی ایران در قبال امارات متحده عربی شامل عوامل واگرا و همگراست. یافته‌های تحقیق نشان داد متغیرهایی مانند دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل، نیروهای مسلح امارات، پیمان‌های نظامی، اختلاف بر سر موضوع یمن، اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله، شیعیان امارات، اختلافات عربستان و امارات و همگرایی با عربستان سعودی و ... در منطقه نشان‌دهنده تعامل بالا و ارتباط سیستمی قوی با سایر متغیرها هستند و عواملی مانند ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران، کمبود نیروی انسانی کارآمد، عدم واکنش نظامی آمریکا، نوع حکومت، اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها و ... به‌عنوان معلول نمایش داده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران توجه به عوامل اقتصادی در ارتباط با امارات متحده عربی می‌تواند دامنه نفوذ و همگرایی با این کشور را افزایش دهد.

**کلمات کلیدی:** سیاست خارجی، همگرایی، واگرایی، جمهوری اسلامی ایران، امارات متحده عربی.

تاریخ دریافت: ۱۳/۰۸/۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۲/۰۲/۱۴۰۳

\*Email: m.rasouli@modares.ac.ir

### مقدمه

سیاست خارجی به‌عنوان اقدام هدفمندانه‌ای که بر تصمیم‌گیری در سطح فردی یا گروهی تأثیر می‌گذارد، مورد توجه قرار دارد. هرمان [۱] سیاست خارجی را نوعی رفتار دولت‌ها می‌داند و جورج مدلسکی آن را سیستم فعالیت‌های کشورها در تنظیم عملکردها با محیط بین‌المللی تعریف می‌کند [۲]. روابط ایران و کشورهای عربی، به‌ویژه امارات متحده عربی، موضوع مهمی در سیاست خارجی ایران است. در منطقه جنوبی ایران کشورهای عضو سازمان همکاری خلیج فارس قرار دارند که تمام آنها اقوام عرب و عمدتاً به‌عنوان

دوره ۶، شماره ۴، پاییز ۱۴۰۳

نشریه آمایش سیاسی فضا

کشورهای ذره‌ای شناخته می‌شوند [۳]. آنچه در این تحقیق باتوجه به تعریف و مفهوم سیاست خارجی مد نظر قرار دارد پرداختن به سیاست خارجی ایران در قبال کشور امارات متحده عربی است. در این بین امارات متحده عربی برای ایران از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا یکی از پیشروترین اقتصادهای منطقه را به خود اختصاص داده است و دومین اقتصاد بزرگ جهان عرب شناخته می‌شود. پس از تشکیل این کشور در سال ۱۹۷۱ ایران و امارات نسبت به سایر همسایگان خود همواره بالاترین سطح روابط را بر مبنای منافع ملی در بُعد اقتصادی در پیش گرفتند [۴]. امارات به‌عنوان یکی از پیشرفته‌ترین اقتصادهای منطقه و دومین اقتصاد بزرگ جهان عرب، برای ایران اهمیت ویژه‌ای دارد. روابط ایران و امارات از ۱۹۷۱ به دلیل منافع ملی، بیشتر در بُعد اقتصادی پیشرفت کرده است، اما در بُعد سیاسی تنش‌هایی نیز وجود دارد. امارات، انقلاب اسلامی ایران را تهدیدی برای ثبات سیاسی خود می‌داند و در سال ۲۰۱۶ روابط خود را با ایران قطع کرد، اما تصمیم به کاهش حضور دیپلماتیک بدون قطع کامل روابط گرفت. دو کشور در زمینه‌های مختلف سیاسی، عمدتاً در تضاد هستند، ولی در بُعد اقتصادی به دنبال همکاری‌های مشترک هستند. سؤال اصلی پژوهش این است که عوامل مؤثر بر همگرایی و واگرایی سیاست خارجی ایران در قبال امارات متحده عربی کدامند؟

### عوامل تعیین‌کننده تصمیم‌گیری در سیاست

#### خارجی

کشورهای ذره‌ای شناخته می‌شوند [۳]. آنچه در این تحقیق باتوجه به تعریف و مفهوم سیاست خارجی مد نظر قرار دارد پرداختن به سیاست خارجی ایران در قبال کشور امارات متحده عربی است. در این بین امارات متحده عربی برای ایران از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا یکی از پیشروترین اقتصادهای منطقه را به خود اختصاص داده است و دومین اقتصاد بزرگ جهان عرب شناخته می‌شود. پس از تشکیل این کشور در سال ۱۹۷۱ ایران و امارات نسبت به سایر همسایگان خود همواره بالاترین سطح روابط را بر مبنای منافع ملی در بُعد اقتصادی در پیش گرفتند [۴]. امارات به‌عنوان یکی از پیشرفته‌ترین اقتصادهای منطقه و دومین اقتصاد بزرگ جهان عرب، برای ایران اهمیت ویژه‌ای دارد. روابط ایران و امارات از ۱۹۷۱ به دلیل منافع ملی، بیشتر در بُعد اقتصادی پیشرفت کرده است، اما در بُعد سیاسی تنش‌هایی نیز وجود دارد. امارات، انقلاب اسلامی ایران را تهدیدی برای ثبات سیاسی خود می‌داند و در سال ۲۰۱۶ روابط خود را با ایران قطع کرد، اما تصمیم به کاهش حضور دیپلماتیک بدون قطع کامل روابط گرفت. دو کشور در زمینه‌های مختلف سیاسی، عمدتاً در تضاد هستند، ولی در بُعد اقتصادی به دنبال همکاری‌های مشترک هستند. سؤال اصلی پژوهش این است که عوامل مؤثر بر همگرایی و واگرایی سیاست خارجی ایران در قبال امارات متحده عربی کدامند؟

هیل بیان می‌کند «سیاست خارجی عامل مهم در سیاست بین‌الملل است» [۱۱]. در میان صاحب‌نظران نیز اتفاق نظر وجود دارد که سیاست خارجی به‌عنوان نقطه تقاطع سیاست‌های داخلی و سیاست‌های بین‌المللی است. بنابراین، از اینجا می‌توان گفت که سیاست خارجی هر کشور عمدتاً تحت تأثیر دو عامل تعیین‌کننده بین‌المللی یا خارجی و داخلی یا ملی است. این‌ها به‌عنوان عواملی در نظر گرفته می‌شود که به

#### مبانی نظری

#### سیاست خارجی

در تعریف سیاست خارجی می‌توان بیان کرد که سیاست خارجی عبارت است از یک عنوان انتزاعی از روابط موجود بین نهادهای سیاسی. سیاست خارجی با این تعریف در ارتباط مستقیم با چگونگی تشکیل گروه‌های سیاسی و ارتباط آن‌ها با یکدیگر قرار می‌گیرد [۵]. عده‌ای سیاست خارجی را به هویت

امارات در روابطش با ایران تأکید دارد و آن را به درک عمیق‌تر و عمل‌گرایانه‌تر سیاست خارجی امارات نسبت به ایران نسبت می‌دهد الدورسکی [۵۵] نیز در مقاله خود با عنوان «کشورهای کوچک و پوشش استراتژیک: امارات متحده عربی» به راهبرد مصون‌سازی امارات در قبال ایران اشاره می‌کند و می‌گوید که این راهبرد شامل حداکثرسازی منافع سیاسی و اقتصادی از همکاری با ایران و کاهش خطرات امنیت ملی، بدون گسست روابط با دیگر قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی است

### روش تحقیق

روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای همچون منابع فارسی و انگلیسی و روش میدانی انجام شده است. این تحقیق به بررسی عوامل واگرا و همگرا در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نسبت به امارات متحده عربی با استفاده از تکنیک دیمتل پرداخته است. این روش برای شناسایی الگوهای روابط علی بین معیارها و تعیین ارتباطات علت و معلولی آن‌ها به کار می‌رود. تکنیک دیمتل با امتیازدهی به شدت ارتباطات و تحلیل بازخوردها، روابط پیچیده را مورد بررسی قرار می‌دهد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از نمونه‌گیری غیراحتمالی و هدفمند استفاده شده و پرسش‌نامه‌های مقایسات زوجی به ۵۰ محقق با حداقل ۱۰ سال سابقه کار مرتبط و حداقل مدرک کارشناسی ارشد در رشته‌های جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی و ژئوپلیتیک ارائه شده است. این تحقیق به دنبال تحلیل روابط علی و معلولی میان عوامل مختلف در سیاست خارجی ایران با امارات است و حجم نمونه مورد نیاز برای تحلیل‌های دیمتل معمولاً بین ۵ تا ۳۰ نفر است.

### یافته‌های تحقیق

#### پیشینه روابط ایران و امارات متحده عربی

روابط بین کشورهای همسایه ایران و امارات متحده عربی از

شکل‌دهی و چارچوب‌بندی سیاست خارجی کمک می‌کند [۱۱]. با این حال، ارتباط بین‌المللی و تعیین‌کننده‌های داخلی مدت‌هاست که به‌طور گسترده در حوزه روابط بین‌الملل و تحلیل سیاست خارجی مورد بحث قرار گرفته است، در حالی که دیگران استدلال می‌کنند که سیاست داخلی و سیاست خارجی دو عرصه «مستقل» مسئله هستند، دیگران بر این عقیده هستند که سیاست خارجی و سیاست داخلی «وابسته به هم» هستند و می‌توانند بر یکدیگر تأثیر بگذارند، در حالی که هر دو مکتب محققان دلایل قانع‌کننده‌ای ارائه کردند، با این حال، سطح نفوذ بین داخلی و بین‌المللی از عوامل تعیین‌کننده سیاست‌های خارجی از لحاظ دولتی و سیاسی است.

### پیشینه تحقیق

ندافی [۵۲] در مقاله‌ای با عنوان «تبیین نقش اختلافات مرزی در روابط ایران با کشورهای جنوبی خلیج فارس مورد مطالعه امارات متحده عربی» به بررسی نقش اختلافات مرزی در روابط ایران و امارات متحده عربی می‌پردازد و بیان می‌کند که اگرچه دو کشور به سمت همگرایی و اتحاد برای موازنه‌سازی حرکت کرده‌اند، ولی امارات به دلیل عدم مواجهه با تهدیدات امنیتی فوری، سیاست نزدیکی با اسرائیل را به عنوان راهی برای ایجاد موازنه قدرت در برابر ایران اتخاذ کرده است ابراهیمی [۵۳] نیز در مقاله خود با عنوان «مناسبات جمهوری اسلامی ایران و امارات همکاری اقتصادی و واگرایی سیاسی (۱۹۹۰-۲۰۲۰)» به علل استمرار همکاری اقتصادی دو کشور اشاره کرده است، از جمله کنفدرالی بودن امارات، رقابت بین دبی و ابوظبی، و نقش امارات به عنوان گلوگاه اقتصادی و مرکز صادرات مجدد ایران. همچنین نیاز اقتصادی دو کشور به یکدیگر و سود امارات از دور زدن تحریم‌های ایران نیز از دیگر عوامل مؤثر هستند اولچنر [۵۴] در مقاله خود با عنوان «بازگرداندن تعادل به روابط ایران و امارات» بر تغییر رویکرد

کند. یک فرایند تجاری که به اشخاص ثالث اجازه می‌دهد در عین اجتناب از تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل و ایالات متحده، به ایران انواع گوشی‌های تلفن همراه هوشمند و قطعات آن‌ها، ذرت دامی و دانه سویا بفروشند [۱۴].

#### اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها

در روابط امارات متحده عربی، مخالفت و انتقاد امیرنشین‌های دبی، شارجه و رأس‌الخیمه از سیاست‌های منطقه‌ای محمد بن‌زاید، ولیعهد ابوظبی، به وضوح قابل مشاهده است. بن‌زاید با تمرکز بر اقتصاد نفتی و بلندپروازی‌های نظامی و سیاسی، رویکردی تنش‌زا نسبت به تهران اتخاذ کرده است که با مسلک مسالمت‌آمیز پدرش، شیخ زاید، تفاوت بسیاری دارد. این سیاست‌ها باعث به‌وجود آمدن اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها و آسیب به وحدت آن‌ها شده است. محمد بن‌راشد آل‌مکتوم، حاکم دبی، از ابتدای کار خود با سیاست‌های مداخله‌جویانه ابوظبی مخالفت کرده و تأکید دارد که اولویت باید به وطن و منافع داخلی اختصاص یابد، نه به کشورهای دیگر. روابط با ایران به‌عنوان مؤلفه‌ای کلیدی در تنش‌های داخلی در امارات تلقی می‌شود، چراکه دبی بیشترین سود را از این روابط می‌برد؛ به طوری که حجم مبادلات تجاری در سال ۲۰۱۹ به ۳۰۰ میلیارد دلار رسید [۱۵، ۵۶]. شرکت‌های ایرانی به دلیل رعایت تحریم‌های واشینگتن، مجبور به ترک امارات و ثبت شرکت‌های خود در کشورهای دیگر شده‌اند که این موضوع تنش میان ابوظبی و دبی را تشدید کرده است. دوگانگی رویکردهای سیاسی بین ابوظبی و دبی همچنان بر روابط ایران و امارات تأثیرگذار است، به‌ویژه در اواخر دهه ۲۰۰۰ که ابوظبی به دنبال جلب حمایت برای برنامه هسته‌ای خود بود و این به حساسیت روابط تجاری دبی با ایران افزود. مقامات آمریکایی نگران بودند که تجارت و صادرات مجدد دبی با ایران به‌عنوان یک راه فرار از تحریم‌ها به‌کار رود [۱۶].

سال ۱۹۷۱ در جریان بوده است، با این حال، امروز متزلزل و غیرقابل پیش‌بینی است. جامعه قابل‌توجهی از ایرانیان در امارات متحده عربی وجود دارد که اکثراً ساکن امارت دبی هستند. یک جامعه بومی عرب‌زبان در استان‌های جنوبی ایران زندگی می‌کند که برخی از اعضای آن پیوندهای تاریخی با سواحل جنوبی خلیج فارس دارند. در طول تاریخ، امپراتوری‌های مختلف فارس و عرب شامل سرزمین‌هایی بودند که ایران و امارات امروزی را دربرمی‌گرفت. در دهه‌های اخیر، تنش‌هایی بر سر سه جزیره در خلیج فارس وجود داشته است: ابوموسی، تنب بزرگ، تنب کوچک. درگیری‌های برجسته عبارت‌اند از: امارات حاکمیت ایران را بر دو جزیره در خلیج فارس به چالش می‌کشد، در حالی که ایران آن‌ها را جزء جدایی‌ناپذیر خود می‌داند: تنب کوچک (به عربی تنب الصغره) و تنب بزرگ (به نام تنب الکبری) [۱۲]. تجارت بین دوی و ایران در سال ۲۰۲۲ به ۱۶٫۲ میلیارد دلار رسید (اتاق مشترک بازرگانی ایران و عراق، ۱۴۰۳). صادرات امارات به ایران چهار برابر بیشتر از واردات آن از ایران است و کسب و کارهای ایرانی در امارات بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار در آنجا دارند [۱۳].

#### عوامل همگرا در سیاست خارجی ایران و امارات

##### متحده عربی

##### وابستگی اقتصادی

ایران و امارات سال‌هاست روابط دوجانبه قوی‌ای داشته‌اند، اما همکاری امارات با تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران روابط را با مشکل مواجه کرده است. با این حال، هر دو کشور به دنبال توسعه روابط بوده‌اند و با وجود اختلافات بر سر جزایر تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی، همکاری‌های اقتصادی نزدیکی دارند. ایران یکی از بزرگ‌ترین بازارهای صادرات مجدد امارات است و از روابط اقتصادی متقابل سود می‌برد. این شرایط به ایران اجازه می‌دهد تا با دور زدن تحریم‌ها تجارت

### اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله یمن

جنبش انصارالله با بهره‌گیری از پهپادها و موشک‌های کروز توانست معادلات نظامی را در یمن تغییر دهد و بیش از ۷۰ عملیات علیه عربستان انجام دهد. این اقدامات باعث نگرانی امارات و به عقب‌نشینی آن‌ها از یمن منجر شد، زیرا از حملات مشابه به تأسیسات حیاتی خود بیم داشتند. امارات انصارالله را به‌عنوان بازوی تهران می‌دید و سفر هیئت نظامی به تهران را در جهت کاهش تنش‌ها تفسیر می‌کرد. به دنبال این سفر، انصارالله اعلام کرده بود که حملات به امارات را معلق کرده است [۱۷].

### ناکامی واشینگتن در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی

تلاش‌های آمریکا برای تشکیل «ائتلاف حمایت از آزادی ناوبری در خلیج فارس» تاکنون موفق نبوده است. دعوت مایک پمپئو از کشورهای ژاپن، کره جنوبی، فرانسه و آلمان به نتیجه‌ای نرسید، چراکه این کشورها بر راه‌حل‌های دیپلماتیک تأکید داشتند. عدم موفقیت در تشکیل ائتلاف بین‌المللی باعث شد که پمپئو زمان بیشتری برای این امر طلب کند. نشریه پولیتیکو به ناکامی واشینگتن در این تلاش اشاره کرد و دیدار مقام‌های ایران و امارات را نشانه‌ای از این عدم موفقیت دانست. امارات از متهم کردن مستقیم تهران در حملات به نفتکش‌ها نیز اجتناب کرد [۱۸].

### عدم واکنش نظامی آمریکا

مقامات اماراتی از دونالد ترامپ همانند جورج بوش پسر، انتظار تقابل نظامی با ایران داشتند و سرنگونی پهپاد گلوبال هاوک را جرقه جنگ دانستند. اما واکنش ترامپ، که از سرنگونی پهپاد تشکر کرد، موجب حیرت و ناامیدی عرب‌ها شد و آنان را از اقدام نظامی واشینگتن علیه ایران مأیوس کرد. پس از این واقعه، نشست سری میان شاهزاده‌های امارات برگزار شد که در آن محمد بن راشد انتقاداتی به سیاست خارجی کشور مطرح و بر امید به اقدام نظامی آمریکا تأکید

نشریه آمایش سیاسی فضا

کرد. ترامپ با درخواست گفت‌وگو با ایران، موجب شد که مقامات اماراتی با آزادی عمل بیشتری به سمت مذاکرات با تهران گام بردارند. این وضعیت نشان‌دهنده تغییر در رویکرد امارات نسبت به ایران است [۱۹].

### شیعیان امارات

انقلاب اسلامی ایران تأثیرات فرهنگی و سیاسی عمیقی داشته است و با مفاهیمی همچون امت واحده و ایستادگی بر ضد ظلم، تحرک جوامع اسلامی را نمایان کرده است. امام خمینی (ره) تلاش کرد تا هویت اسلامی را احیا کند و رهایی از دست مستکبران را در گفتمان خود بگنجاند. این رویکرد در زمان رهبری آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، موجب بیداری اسلامی و خودباوری در جوامع شیعه شده است. همچنین، انقلاب اسلامی توانسته است مفاهیم ضدامپریالیستی و ضدصهیونیستی را گسترش دهد و به ادبیات مسلط اجتماعی جهان اسلام تبدیل شود. تأثیر این انقلاب بر کشورهای عربی آسیا به دلیل همجواری جغرافیایی و تاریخ و دین مشترک پیچیده و متفاوت بوده و به فرصت‌ها و تهدیدهایی برای آن کشورها منجر شده است. دولت‌ها و ملت‌های عربی نیز واکنش‌های متنوعی به این تحول داشته‌اند [۲۰]. در محیط منطقه‌ای، شیعیان امارات متحده نیز به‌عنوان اقلیتی متفرق و زیر فشار، می‌توانند تأثیرات زیادی از آن بگیرند. در جبهه داخلی امارات نیز بومیان ناسیونالیست و بنیادگرایان طبقه متوسط در اثر موفقیت انقلاب ایران، تشویق شدند تا برای یک اتحاد فدرالی متمرکز، اعمال محدودیت بر مهاجران خارجی، مشارکت واقعی سیاسی و توزیع عادلانه‌تر ثروت، فشار وارد آورند [۲۱].

### فرهنگ و دین مشترک

فرهنگ و دین مشترک بین ایران و امارات متحده عربی می‌تواند به‌عنوان یک عامل مهم در همگرایی و تقویت روابط دو کشور در سیاست خارجی عمل کند. هر دو کشور دارای

دوره ۶، شماره ۴، پاییز ۱۴۰۳

پیشینه تاریخی و فرهنگی مشترکی هستند که به پیش از اسلام بازمی‌گردد. این پیوندهای تاریخی می‌تواند زمینه‌ساز فهم بهتر و تعامل بیشتر در مسائل مختلف بین‌المللی باشد. اسلام به‌عنوان دین غالب در هر دو کشور، نقش مهمی در همگرایی فرهنگی و اجتماعی ایفا می‌کند. مناسبت‌های دینی و مذهبی می‌توانند فرصت‌هایی برای تعاملات فرهنگی و دیپلماتیک فراهم آورند. حضور ایرانی‌ها در امارات و به‌ویژه در دبی، به افزایش روابط اقتصادی و اجتماعی دو کشور کمک کرده است و این امر سیاستمداران را به حفظ و تقویت این روابط ترغیب می‌کند. سیاست خارجی ایران ممکن است از عناصر فرهنگی و دینی برای برقراری دیالوگ با امارات استفاده کند. این همگرایی می‌تواند دور از هرگونه تنش سیاسی، در مذاکرات و همکاری‌های منطقه‌ای مؤثر واقع شود. برخی مسائل منطقه‌ای مانند امنیت دریایی و تجارت خلیج فارس نیازمند همکاری تنگاتنگ میان کشورهای حوزه خلیج فارس است که با استفاده از همگرایی فرهنگی و دینی می‌تواند تسهیل شود [۲۲]. بنابراین فرهنگ و دین مشترک بین جمهوری اسلامی ایران و امارات متحده عربی می‌تواند از عوامل همگرا در سیاست خارجی محسوب شود.

### کمیود نیروی انسانی کارآمد

امارات یکی از کشورهای مهم اقتصادی در خاورمیانه است که در زمینه صادرات نفت، طلا، جواهرات و تجهیزات توزیعی نقشی کلیدی ایفا می‌کند. این کشور به دنبال پیشگامی در مدیریت کارآفرینی و تعرفه‌های هوش مصنوعی، به دنبال ارتقای منابع انسانی و تبدیل به یک دره سیلیکونی جدید است. برای تحقق چشم‌انداز ۲۰۲۱، امارات بر توسعه قابلیت‌های راهبردی سرمایه انسانی مرکزیت دارد و به مهارت‌های تیمی و دانش روان‌شناختی برای حل مشکلات کارکنان تأکید می‌کند. چالش‌های داخلی شامل کشمکش‌های کارکنان و عدم هماهنگی بین ذینفعان است، در حالی که چالش‌های خارجی

مانند اعتراضات اتحادیه و مهاجرت متخصصان به کشورهای غربی نیز بر مشکلات منابع انسانی افزوده است [۲۳]. با توجه به برنامه‌های توسعه‌ای امارات متحده عربی این کشور نیازمند نیروی کار متخصص است که جمهوری اسلامی ایران از این عامل برای توسعه سیاست خارجی می‌تواند بهره‌بردار کند. ایران می‌تواند با تأمین نیروی انسانی متخصص و تحصیل‌کرده در زمینه‌های مختلف مانند مهندسی، پزشکی، فناوری اطلاعات و دیگر صنایع، نیازهای بازار کار امارات را برآورده کند. این امر می‌تواند به منبعی پایدار برای درآمدزایی و تقویت روابط اقتصادی بین دو کشور تبدیل شود. افزایش حضور نیروی کار ایرانی در امارات می‌تواند به تقویت روابط تجاری و اقتصادی میان دو کشور کمک کند. حضور کارآفرینان و متخصصان ایرانی می‌تواند فرصت‌های جدیدی در زمینه‌های مختلف اقتصادی فراهم آورد و زمینه‌ساز سرمایه‌گذاری‌های مشترک شود. حضور گسترده نیروی کار ایرانی در امارات می‌تواند به افزایش تعاملات فرهنگی و اجتماعی بین دو کشور منجر شود. این تعاملات می‌تواند به درک بهتر از فرهنگ و نیازهای یکدیگر منجر شود و در نتیجه، به تقویت روابط دیپلماتیک کمک کند. با حضور فعال‌تر نیروی کار ایرانی در امارات، ایران می‌تواند نفوذ فرهنگی و اجتماعی خود را در این کشور افزایش دهد و از این طریق مواضع و سیاست‌های خود را در منطقه بهبود بخشد. ایران می‌تواند با ارائه برنامه‌های آموزشی و کارآموزی، به بهبود مهارت‌های نیروهای کار در امارات کمک کند. این نوع همکاری می‌تواند به تقویت پیوندهای آموزشی و علمی بین دو کشور منجر شود.

### مشکلات طبیعی

امارات متحده عربی در سال ۲۰۱۹ به ائتلاف اقلیم و هوای پاک [۲۴] پیوست و حمایت خود را از به حداقل رساندن آلودگی هوا و انتشار آلاینده‌های آب و هوایی



همکاری‌ها می‌تواند زمینه‌ساز پروژه‌های مشترک در زمینه‌های خورشیدی، بادی و سایر منابع پاک انرژی شود؛ ایران می‌تواند با همکاری با امارات در پروژه‌های کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و تکنولوژی‌های پاک، نقش فعالی در مقابله با تغییرات آب‌وهوایی ایفا کند. این امر می‌تواند به بهبود تصویر بین‌المللی ایران و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای منجر شود. با توجه به ابتکارات امارات در زمینه کشاورزی هوشمند و سیستم‌های غذایی نوآورانه، ایران می‌تواند از تجربیات و منابع تکنولوژیکی امارات بهره‌برداری کند و در عین حال تجربیات خود در زمینه مدیریت منابع آب و کشاورزی پایدار را به اشتراک بگذارد. ایران می‌تواند با مشارکت در برنامه‌های آموزشی و کارگاه‌های مشترک در زمینه محیط زیست و تکنولوژی‌های نوین، روابط خود را با امارات تحکیم بخشد. با توجه به هدف‌گذاری امارات برای کاهش انتشار و جذب کربن، ایران می‌تواند با توسعه پروژه‌های مشترک در این زمینه، به ایجاد فرصت‌های اقتصادی و فناوری نوین در دو کشور بپردازد. این رویکردهای همکاری می‌تواند نه تنها به بهبود وضعیت زیست‌محیطی منطقه کمک کند، بلکه به افزایش همکاری و تعاملات مثبت میان ایران و امارات متحده عربی منجر شود.

### اختلافات عربستان و امارات

تنش‌ها در روابط عربستان سعودی و امارات متحده عربی در اختلافات مرزی ریشه دارد که از زمان تعیین حدود و ثغور عربستان به دست «عبدالعزیز آل سعود» آغاز شد. اصلی‌ترین نقطه اختلاف واحه «البریمی» بود که در سال ۱۹۷۴ با توافق «جده» میان دو کشور تقسیم شد و امارات در عوض به رسمیت شناخته شد. عربستان سعودی بعدها به تصویب این توافق فشار آورد و امارات نیز تلاش کرد تا این مسئله را اصلاح کند، اما با مخالفت عربستان مواجه شد. همچنین، عربستان ادعاهایی درباره آب‌های سرزمینی و منابع نفتی در

کوتاه‌مدت برنامه همکاری اجتماعی و کارگری [۲۵] نشان داد. در دسامبر ۲۰۲۰، امارات متحده عربی دومین برنامه مشارکتی تعیین‌شده در سطح ملی [۲۶] خود را ارائه کرد که هدف کاهش ۲۳٫۵ درصدی گازهای گلخانه‌ای را تا سال ۲۰۳۰ در مقایسه با سناریوی تجاری معمول در سال ۲۰۳۰ برجسته کرد. در سپتامبر ۲۰۲۲، امارات متحده عربی دومین برنامه مشارکتی تعیین‌شده در سطح ملی خود را به روز کرد و هدف کاهش انتشار را با مشارکت‌های کلیدی از تولید برق، صنعت، حمل و نقل، جذب کربن، استفاده، ذخیره‌سازی و مدیریت زباله به ۳۱ درصد افزایش داد. امارات متحده عربی قرار است مصرف و تولید هیدروفلوئوروکربن‌ها [۲۷] را در سال ۲۰۲۸ متوقف کند و تا سال ۲۰۴۷ به کاهش ۸۵ درصدی نسبت به تولید و مصرف پایه برسد. در بیست و ششمین کنفرانس تغییرات آب و هوایی سازمان ملل متحد [۲۸] در سال ۲۰۲۱، امارات متحده عربی و ایالات متحده به‌طور مشترک آغاز به کار ابتکار مأموریت نوآوری کشاورزی برای اقلیم را اعلام کردند. هدف این افزایش حمایت و سرمایه‌گذاری در کشاورزی هوشمند با آب و هوا و نوآوری سیستم‌های غذایی است تا راه‌حلی را در تقاطع گرسنگی جهانی و بحران آب و هوا فراهم کند. طی همان رویداد، امارات متحده عربی به تعهد جهانی متان پیوست، یک ابتکار به رهبری اتحادیه اروپا و ایالات متحده که هدف آن کاهش ۳۰ درصدی انتشار گاز متان در جهان تا سال ۲۰۳۰ است [۲۹]. پیوستن امارات متحده عربی به برنامه‌ها و ابتکارات متعدد زیست‌محیطی می‌تواند فرصتی برای ایران فراهم آورد تا از طریق همکاری‌های مشترک در زمینه محیط زیست و انرژی، به همکاری با امارات بپردازد. در اینجا چند راهکار برای تقویت همکاری از منظر سیاست خارجی ایران آورده شده است: ایران می‌تواند با توسعه فناوری‌های انرژی تجدیدپذیر و انتقال دانش و تجربه به امارات، به تقویت روابط دو کشور کمک کند. این

دوستانه و همگرایی میان دو کشور منجر شوند.

## عوامل واگرا در سیاست خارجی ایران و امارات

### متحدۀ عربی

#### دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل

امارات متحدۀ عربی به‌دلیل مواضع محافظه‌کارانه و اتحاد با ایالات متحده، دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به ایران و سیاست بین‌المللی داشته است. این تفاوت‌ها در پی خیزش‌های اعراب در سال ۲۰۱۱ بیشتر شد و موجب تشدید اختلافات میان رویکرد عمل‌گرایانه و تجاری‌محور دبی و رویکرد قاطعانه و امنیتی ابوظبی گردید. سیاست‌های دفاعی و خارجی امارات پس از این سال به شدت جنگ‌طلبانه و مداخله‌جویانه‌تر شد [۳۲]، خصوصاً تحت کنترل محمد بن زاید آل‌نهیمن، ولیعهد ابوظبی. این رویکرد امنیتی با عدم تساهل [۳۱] نسبت به مخالفان داخلی و سیاست‌های مداخله‌گرایانه در امور منطقه‌ای همراه بود تا جنبش‌های بی‌ثبات‌کننده مانند اخوان‌المسلمین را عقب براند. نمونه‌هایی از این سیاست‌ها شامل کمک به سرنگونی محمد مرسی، رئیس‌جمهور مصر [۳۳]، حمایت از خلیفه فخر در لیبی، مداخلۀ نظامی در یمن به‌عنوان بخشی از ائتلاف تحت رهبری عربستان، و مشارکت در محاصره قطر از سال ۲۰۱۷ بود [۳۴]. توضیحات ارائه‌شده به وضوح نشان می‌دهند که چگونه تفاوت‌های راهبردی و سیاسی می‌تواند به واگرایی بین ایران و امارات متحدۀ عربی منجر شود. امارات متحدۀ عربی به‌طور سنتی روابط نزدیکی با ایالات متحده داشته و این امر موجب اتخاذ مواضع محافظه‌کارانه و گاه مخالف با ایران شده است. این اتحاد مستحکم با آمریکا به‌ویژه در زمینه‌های نظامی و امنیتی با منافع و رویکردهای ایران در تضاد است. سیاست‌های تهاجمی و مداخله‌گرایانه امارات، به‌ویژه تحت رهبری محمد بن زاید، که شامل مشارکت در جنگ یمن و حمایت از نیروهای ضد ایرانی در منطقه است، مزید بر علت شده و به تشدید تنش‌ها و

مناطق مرزی مطرح کرده که نگرانی‌هایی برای امارات به‌وجود آورده است. اختلافات این دو کشور به مرزها محدود نیست و هرچند در ائتلافی مشترک به رهبری عربستان در جنگ یمن شرکت دارند، اما در سیاست‌های متفرقه و اتحاد سیاسی اتحاد و هماهنگی ندارند. درنهایت، امارات به‌دلیل فشارهای سیاسی و اقتصادی، توافقات گذشته را پذیرفته، اما اکنون به آن پای‌بند نیست [۳۰]. توضیحاتی که درباره تنش‌های مرزی و اختلافات سیاسی بین عربستان سعودی و امارات متحدۀ عربی ارائه شد، می‌تواند به‌عنوان فرصتی برای همگرایی روابط ایران و امارات متحدۀ عربی عمل کند. ایران می‌تواند با پیشنهاد نقش میانجی‌گرایانه در حل اختلافات مرزی و تنش‌های سیاسی بین امارات و عربستان، اعتماد امارات را جلب کند. این رویکرد می‌تواند زمینه‌ساز همکاری‌های عمیق‌تر و گفت‌وگوهای سازنده بین ایران و امارات شود. با توجه به نیاز امارات به کاهش وابستگی اقتصادی به عربستان، ایران می‌تواند با ارائه فرصت‌های همکاری اقتصادی و تجاری جدید، روابط دوجانبه را تقویت کند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل توسعه تجارت دوجانبه، سرمایه‌گذاری‌های مشترک و همکاری‌های صنعتی باشد. استفاده از روابط فرهنگی و تاریخی مشترک می‌تواند به تقویت روابط اجتماعی و فرهنگی بین دو کشور کمک کند. افزایش تعاملات فرهنگی می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد تفاهم و اعتماد بیشتر بین ایران و امارات باشد. ایران می‌تواند با پیشنهاد همکاری‌های امنیتی و نظامی منطقه‌ای، نقش مهمی در تضمین ثبات منطقه ایفا کند و از این طریق بهبود روابط خود با امارات را تسریع بخشد. با توجه به اختلافات امارات با عربستان در مورد سیاست‌های جنگی و منطقه‌ای مثل یمن، ایران می‌تواند با اتخاذ مواضع همسو با منافع امارات در برخی مسائل، به تقویت روابط سیاسی با این کشور بپردازد. این اقدامات می‌توانند ایران را به‌عنوان یک شریک قابل اعتماد و همکار در فرایندهای منطقه‌ای معرفی کنند و به تحکیم روابط

نادرستی است که رهبران این کشور از گسترش نفوذ جمهوری اسلامی در سراسر منطقه خلیج فارس دارند. به نظر می‌رسد مقامات امارات براساس تصور غلطی که از افزایش نفوذ ایران در منطقه دارند، جمهوری اسلامی ایران را تهدیدی جدی برای خود می‌دانند. در نتیجه، آن‌ها معتقدند که افزایش نفوذ ایران، بقای آن‌ها را تهدید می‌کند [۵۷].

### اختلاف بر سر موضوع یمن

امارات یکی از عوامل اصلی مداخله نظامی عربستان سعودی در یمن از سال ۲۰۱۵ بود که با هدف مقابله با تهدیدات حوثی‌ها و نفوذ ایران آغاز شد. در فوریه ۲۰۲۰، امارات رسماً عقب‌نشینی نظامی خود را تکمیل کرد، اما حضور پنج‌ساله‌اش در یمن موجب تثبیت نفوذ این کشور در منطقه شد. ارتش امارات حدود ۳۵۰۰ سرباز را به یمن اعزام کرد و شبکه‌ای از ۹۰،۰۰۰ جنگجوی یمنی شامل شبه‌نظامیان و نیروهای امنیتی را تشکیل داد [۳۶]. امارات همچنین به ایجاد نقاط دسترسی دریایی در شاخ آفریقا و سواحل یمن پرداخت تا تجارت دریایی و جمع‌آوری اطلاعات را تقویت کند. باوجود همکاری‌های نظامی با عربستان، امارات و عربستان اهداف رقابتی دارند و حمایت‌های متفاوتی از گروه‌های یمنی را با یکدیگر دنبال می‌کنند. در مقابل، ایران به حمایت از حوثی‌ها و دولت یمنی پرداخته و این امر عامل اصلی اختلافات میان طرفین است [۳۷].

### همگرایی با عربستان سعودی

متغیر دیگری که سیاست ضدایرانی امارات متحده عربی را به شدت تحت تأثیر قرار داده است، همگرایی فزاینده بین منافع امارات متحده عربی و عربستان سعودی است. در سال‌های اخیر همگرایی ویژه‌ای بین این دو کشور وجود داشته است که احتمالاً قطع روابط دو کشور با قطر، برجسته‌ترین آن بود. به نظر می‌رسد هرگاه این دو کشور هنجارها و افکار مشترکی درمورد مسائل بین‌المللی داشته باشند، نوعی

واگرایی روابط با ایران منجر شده است. امارات با تلاش برای محدود کردن نفوذ ایران و مقابله با گروه‌هایی که به باور آن‌ها تهدیدی برای ثبات منطقه‌ای محسوب می‌شوند، مانند اخوان‌المسلمین، راهبردی در پیش گرفته که با سیاست‌های منطقه‌ای ایران متعارض است. اختلافات داخلی بین دویی و ابوظبی، با توجه به رویکرد تجاری محور دویی و رویکرد امنیتی و سخت‌گیرانه ابوظبی، خود می‌تواند به دوگانگی در سیاست‌های خارجی امارات و پیچیدگی بیشتر روابط با ایران منجر شود. مشارکت امارات در محاصره قطر و دیگر بحران‌های منطقه‌ای، که اغلب با رویکردهای ایران در تضاد است، نقاط اختلاف دیگری در روابط بین دو کشور ایجاد کرده‌اند. این تفاوت‌ها و تنش‌ها سبب شده‌اند که روابط بین ایران و امارات متحده عربی به سمت واگرایی بیشتر پیش رود، هرچند تلاش‌هایی هم برای تعامل و همکاری در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی وجود داشته است.

### اقتصاد سیاسی

در خاورمیانه، یک چشم‌انداز سیاسی جدید و عملگرا در حال ظهور است که به جای رویکردهای تقابلی و دوقطبی، بر اهمیت همکاری و توجه به نیازهای اقتصادی و امنیتی مشترک تأکید دارد. این تغییرات به تمایل ایران برای همکاری با بازیگران منطقه‌ای و کنار گذاشتن تکیه صرف بر بازیگران بین‌المللی بستگی دارد. همچنین، نارضایتی منطقه‌ای از نتایج توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ و خروج ایالات متحده در سال ۲۰۱۷ تأثیرگذار بوده است [۳۵].

### القای ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی

#### ایران

ایالات متحده آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی به دلیل تهدید غیرواقعی که در نتیجه افزایش قدرت و نفوذ جمهوری اسلامی تصور می‌کنند هراسناک ایران در منطقه هستند. دلیل دیگر اقدامات ضدایرانی امارات، تصور

این کشور به صورت سلطنت منتخب ریاست جمهوری فدرال است و رئیس‌جمهور از میان حاکمان این امارت‌ها انتخاب می‌شود. شیخ محمد بن زاید رئیس‌جمهور و حاکم ابوظبی است و شیخ محمد بن راشد آل مکتوم معاون رئیس‌جمهور و حاکم دبی است [۳۸]. امارات به‌عنوان یک شریک نظامی مهم آمریکا در خاورمیانه شناخته می‌شود و در مأموریت‌های ائتلاف ضد تروریسم همکاری کرده است. روابط اقتصادی امارات و آمریکا نیز قوی است و تجارت دوجانبه در سال ۲۰۲۰ به بیش از ۱۷ میلیارد دلار رسید. دو کشور همچنین در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر و چالش‌های آب و هوایی همکاری می‌کنند [۳۹]. توضیحات ارائه‌شده درباره ساختار سیاسی، اقتصادی و نظامی امارات متحده عربی به وضوح نشان‌دهنده عواملی است که می‌تواند به واگرایی بین ایران و امارات منجر شود. در ادامه به برخی از این عوامل اشاره می‌شود: سیستم حکومتی منتخب در امارات به همراه نبود یک پایه دموکراتیک و قوی، باعث شده است که رهبران این کشور توجه بیشتری به حفظ ثبات داخلی و روابط با قدرت‌های بزرگ مانند ایالات متحده داشته باشند. این امر می‌تواند به اتخاذ سیاست‌های مخالف با ایران منجر شود. به‌عنوان یک شریک مهم نظامی آمریکایی، امارات برای حفظ امنیت خود به مداخله‌هایی که تحت رهبری ایالات متحده انجام می‌شود، تمایل دارد. این موضوع نه تنها به تقویت روابط با ایالات متحده کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به تنش و تأثیرات منفی بر روی روابط امارات با ایران که به‌عنوان یک رقیب منطقه‌ای مطرح است، منجر شود. روابط اقتصادی قوی امارات با ایالات متحده، به‌ویژه در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری، به نوعی وابستگی ایجاد کرده است که می‌تواند منافع و اولویت‌های امارات را با منافع ایالات متحده هم‌راستا کند. این هم‌راستایی می‌تواند به شدت بر مواضع سیاسی امارات نسبت به ایران تأثیر بگذارد. همکاری امارات با ائتلاف‌های نظامی و امنیتی در مقابل تروریسم و

همگرایی و به دنبال آن افزایش همکاری بین آن‌ها شکل می‌گیرد. در این مورد، عوامل مشترک بین امارات و عربستان سعودی شامل نیاز به تقویت بیشتر برجام، احساس تهدید جمهوری اسلامی ایران، تضاد منافع دو کشور با قطر، سیاست‌های مشترک نفتی و همچنین ذهنیت مشترک است. شیخ محمد بن زاید آل نهیان، ولیعهد ابوظبی و محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان سعودی مشترک هستند [۵۸].

### اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی

امارات متحده عربی ادعای مالکیت سه جزیره ایرانی در خلیج فارس شامل تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی را دارد. با این حال، ایران مدام ادعاهای امارات را رد کرده و در عین حال بر حاکمیت خود بر این جزایر تأکید کرده است. تاریخ‌دانان می‌گویند که این ادعاها از حیث تاریخی درست نیستند و در عین حال، از منظر قانونی و حقوقی معیوب هستند. پایه اصلی ادعاهای امارات این است که اعراب بر جزایر سه‌گانه طی قرن‌ها حکومت کرده‌اند. آن‌ها در این رابطه بر حکومت شیوخ شارجه و رأس‌الخیمه بر جزایر سه‌گانه اشاره می‌کنند و اینکه این جزایر پیش‌تر، بخشی از امپراتوری دریایی عمانی بودند [۵۹]. در شرایطی که امارات متحده عربی در سال ۲۰۱۹ تماس محتاطانه خود را با ایران آغاز کرد و سپس یک سال پیش سفیر خود را به تهران بازگرداند، تشدید تنش‌ها بر سر این جزایر - تنب بزرگ و کوچک و ابوموسی - احتمالاً نزدیکی اماراتی - ایرانی و منطقه‌ای را پیچیده خواهد کرد. با این حال، به نظر می‌رسد که طرفین تمایل دارند از خارج کنترل شدن این تنش جلوگیری کنند.

### نوع حکومت

امارات متحده عربی از هفت امارت (ابوظبی، دبی، شارجه، عجمان، ام القیوین، رأس‌الخیمه و فجیره) تشکیل شده و در ۲ دسامبر ۱۹۷۱ استقلال خود را از بریتانیا به‌دست آورد. حکومت

همچنین درگیر شدن در مسائل منطقه‌ای (مانند جنگ یمن) به واگرایی میان دو کشور منجر می‌شود، زیرا ایران به این مداخلات و تلاش‌ها به‌عنوان تهدیدی برای نفوذ و امنیت خود می‌نگرد. امارات به‌دلیل نزدیکی به ایران به‌عنوان یک رقیب راهبردی، نگرانی‌هایی درمورد نفوذ ایران در منطقه دارد. این نگرانی‌ها نه‌تنها به سیاست‌های داخلی و خارجی امارات شکل می‌دهد، بلکه باعث می‌شود که این کشور در برابر مواضع ایران سخت‌تر شود. این عوامل در کنار یکدیگر، زمینه‌ساز واگرایی بین ایران و امارات متحده عربی شده و روابط دو جانبه را تحت تأثیر قرار داده‌اند. این واگرایی ناشی از انتظارات، منافع و سیاست‌های متفاوت هر دو کشور در زمینه امنیت و همسایگی است.

### هزینه‌های نظامی

امارات متحده عربی فرصت‌های قابل توجهی برای صادرکنندگان آمریکایی در بخش دفاعی فراهم کرده است. براساس گزارش مؤسسه تحقیقات صلح بین‌المللی استکهلم [۴۰]، این کشور بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ در جایگاه نهم جهانی به‌عنوان واردکننده دفاعی قرار داشته و ۶۴ درصد از این نیازها از ایالات متحده تأمین شده است. هزینه‌های نظامی امارات در سال ۲۰۲۰ برابر با ۱۹٫۸ میلیارد دلار بوده و این کشور بین ۱۵ تا ۱۶ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را به بخش دفاع اختصاص داده است. امارات همچنین به میزبانی نمایشگاه‌های دفاعی بین‌المللی مانند «دفس نیوز» [۴۱] و «نمایشگاه دفاع دریایی» [۴۲] معروف است که در سال ۲۰۲۱ تعداد ۶۲۴۴۵ شرکت‌کننده و ۹۰۰ غرفه‌دار از ۵۹ کشور را جذب کرد. در این نمایشگاه‌ها، نیروهای مسلح امارات ۸۶ قرارداد به ارزش ۵٫۷ میلیارد دلار امضا کردند [۴۳]. امارات به‌منظور تقویت منافع راهبردی و تنوع‌بخشی به اقتصاد خود، سرمایه‌گذاری‌های عمده‌ای در گروه شرکت فناوری پیشرفته و دفاعی دولتی انجام داده است.

این گروه در میان ۲۵ تأمین‌کننده برتر نظامی جهان قرار دارد [۴۴] و در بخش‌های مختلف از جمله سلاح‌ها، دفاع سایبری و جنگ الکترونیک فعالیت می‌کند [۴۵]. همچنین، برنامه توازن به مدیریت تدارکات و بودجه نیروهای مسلح امارات منصوب شده و به توسعه بخش دفاعی و فرصت‌های شغلی برای اتباع امارات می‌پردازد [۴۶]. این شرکت به دنبال توسعه صنایع راهبردی دیگر نیز هست، از جمله هوافضا و فناوری‌های ارتباطی [۴۷]. توضیحات ارائه‌شده درمورد سیاست‌های دفاعی و نظامی امارات متحده عربی به وضوح نشان می‌دهند که چگونه این سیاست‌ها می‌توانند به واگرایی بین ایران و امارات منجر شوند. وابستگی امارات به تسلیحات و تجهیزات نظامی ایالات متحده، این کشور را به یک رقیب راهبردی برای ایران تبدیل می‌کند. این وابستگی می‌تواند به نوعی نگرش خصمانه از سوی ایران نسبت به امارات منجر شود، به‌ویژه در زمینه امنیت و سیاست‌های منطقه‌ای. سرمایه‌گذاری امارات در صنایع دفاعی و فناوری‌های پیشرفته، به‌ویژه در زمینه سلاح‌ها و دفاع سایبری، نشان‌دهنده تمایل این کشور به تقویت نظامی خود است. این امر ایران را به شدت نگران می‌کند و به تقویت احساس تهدید از سوی ایران نسبت به امارات منجر می‌شود. تلاش‌های امارات در جهت تنوع‌بخشی به صنایع دفاعی و دیگر بخش‌های راهبردی، می‌تواند نمایانگر یک برنامه بلندمدت برای کاهش وابستگی به خارجی بودن در این زمینه باشد. این موضوع ممکن است به نگرانی‌های امنیتی ایران بیفزاید و تمایل ایران برای افزایش نفوذ خود در منطقه را بیشتر کند. به‌طور کلی، این عوامل می‌توانند به ایجاد واگرایی در روابط بین ایران و امارات متحده عربی منجر شوند. در حالی که امارات در تلاش است تا روابط خود را با کشورهایمانند ایالات متحده آمریکا تقویت کند، ایران به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای ممکن است این مسئله را تهدیدی برای نفوذ و امنیت خود در نظر بگیرد.

## بیمان‌های نظامی

همکاری امنیتی دوجانبه میان امارات متحده عربی و ایالات متحده از زمان جنگ خلیج فارس در سال ۱۹۹۰ به شدت گسترش یافته است. این همکاری با امضای توافقنامه رسمی همکاری دفاعی در سال ۱۹۹۴ آغاز شد و شامل آموزش مشترک و استقرار تجهیزات نظامی آمریکایی در امارات بود. توافقنامه مذکور در مه ۲۰۱۹ به‌روز شد و امارات به‌عنوان تنها کشور عربی، در شش اقدام ائتلافی از ۳۰ سال گذشته شرکت کرده است [۴۸]. امارات نیروهای ویژه خود را به جنگ در افغانستان، مأموریت‌های ناتو در سومالی و عملیات‌های هوایی در بوسنی و کوزوو فرستاده و در مداخلات نظامی مختلف از جمله جنگ خلیج فارس و مداخله ناتو در لیبی مشارکت داشته است. این کشور همکاری‌های مهمی در زمینه‌های امنیتی و بشردوستانه با ایالات متحده دارد و توافقنامه‌های متعددی در این زمینه امضا کرده است. از جمله این توافق‌ها، توافقنامه امنیت عمومی اطلاعات نظامی در سال ۱۹۸۷ و توافقنامه همکاری دفاعی در سال ۲۰۱۹ است که به تقویت همکاری‌ها در مبارزه با تروریسم و تأمین ثبات منطقه تأکید دارد. همچنین، امارات متحده عربی مشارکت‌های خود را در سازمان ملل، ناتو، و عملیات‌های حفظ صلح افزایش داده و میزبان مدرسه نظامی خوله بنت الازوار، اولین مدرسه نظامی برای زنان در منطقه است که به آموزش نیروهای حافظ صلح زن اختصاص دارد [۴۹]. توضیحات ارائه‌شده درباره همکاری امنیتی دوجانبه میان امارات متحده عربی و ایالات متحده آمریکا به وضوح تأثیرات بالقوه این همکاری بر روابط ایران و امارات را نشان می‌دهد. گسترش همکاری‌ها با آمریکا پس از جنگ خلیج فارس و امضای توافقنامه‌های دفاعی نشان‌دهنده وابستگی امارات به بازیگران خارجی و الگوهای نظامی غربی است. این موضوع به همراه حضور نیروهای اماراتی در عملیات‌های ناتو و دیگر مداخلات نظامی از جمله جنگ در

افغانستان و جنگ‌های منطقه‌ای و همچنین تلاش برای ایجاد یک ساختار امنیتی به‌شدت وابسته به مشورت و همکاری با قدرت‌های غربی می‌تواند به ایجاد حس تهدید و بی‌اعتمادی میان ایران و امارت متحده عربی منجر شود.

## نیروهای مسلح امارات

اولویت‌های ارتش امارات متحده عربی به‌منظور حفاظت از نقش و نفوذ کشور و تبدیل آن به نیرویی تأثیرگذار در منطقه، شامل ایجاد یک راهبرد امنیتی جامع با مشارکت متحدان کلیدی است. این راهبرد به بهره‌برداری از منابع انسانی و طبیعی برای تقویت دستگاه نظامی و امنیت ملی، و همچنین ایجاد عمق راهبردی از طریق تأسیسات و استقرارهای نظامی در خارج می‌پردازد. سه اولویت اصلی ارتش امارات شامل مقابله با تهدیدات ایران، حفظ وضعیت موجود منطقه‌ای در برابر گروه‌های رادیکال و تروریستی، و تبدیل به نیرویی نظامی خودکفا است. امارات به تازگی اولین نیروگاه هسته‌ای عربی را افتتاح کرده است، هرچند که تأکید بر مصارف انرژی آن دارد [۵۰]. رقابت ایران تهدیدی قابل توجه برای نفوذ کشورهای عرب خلیج فارس بر خاورمیانه است [۵۱].

## یافته‌های میدانی

تکنیک دیمتل که توسط فون‌تال گابوس در سال ۱۹۷۱ معرفی شد، یک روش تصمیم‌گیری مبتنی بر مقایسات زوجی است که نتایج آن از طریق نظرات نخبگان به‌دست می‌آید. این تکنیک برای استخراج عوامل سیستمی و ساختاردهی نظام‌مند به‌کار می‌رود و به کمک گراف‌ها روابط بین عناصر یک سیستم را نمایش می‌دهد، به‌طوری که عوامل را به دو گروه علت و معلول تقسیم می‌کند و این روابط را به صورت یک مدل ساختاری قابل فهم ارائه می‌دهد. در این پژوهش، ۵۰ متخصص جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی و ژئوپلیتیک به‌عنوان محققان انتخاب شدند. با توجه به ارتباطات گسترده‌ای که عناصر سیاست خارجی با یکدیگر دارند، از روش

$$N = \alpha \cdot M$$

$$\alpha = \frac{1}{\text{Max}_i \sum_{j=1}^n a_{ij}}$$

سیستماتیک دیمتل برای تعیین میزان این ارتباطات استفاده شد. جمع سطری درایه‌های ماتریس را محاسبه و معکوس بیشترین آن را در درایه‌های ماتریس ضرب کردیم. با این کار شدت نسبی حاکم بر روابط مستقیم تعیین شد.

جدول ۱: ماتریس نرمال

ماتریس نرمال	وابستگی اقتصادی	اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله	ناکامی واشینگتن در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی	عدم واکنش نظامی آمریکا	شیعیان امارات	فرهنگ و دین مشترک	کمبود نیروی انسانی کارآمد	مشکلات طبیعی	اختلافات عربستان و امارات	دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	اقتصاد سیاسی	ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	اختلاف بر سر موضوع یمن	همگرایی با عربستان سعودی	اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی	نوع حکومت	هزینه‌های نظامی	پیمان‌های نظامی	نیروهای مسلح امارات
وابستگی اقتصادی	0	0.0154	0.0308	0.0462	0.0615	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0154	0.0308	0.0154	0.0462	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615
اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	0.0308	0	0.0308	0.0154	0.0462	0.0615	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0615	0.0615	0.0462	0.0462	0.0308	0.0154	0.0308	0.0308	0.0308	0.0308
اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله	0.0154	0.0308	0	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0615	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0615	0.0615	0.0615	0.0308	0.0308
ناکامی واشینگتن در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی	0.0462	0.0615	0.0615	0	0.0462	0.0308	0.0154	0.0154	0.0308	0.0462	0.0462	0.0462	0.0308	0.0308	0.0462	0.0462	0.0615	0.0615	0.0308	0.0462
عدم واکنش نظامی آمریکا	0.0462	0.0615	0.0615	0.0308	0	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0615	0.0462	0.0308	0.0462	0.0462	0.0462	0.0308	0.0308	0.0462	0.0615	0.0462
شیعیان امارات	0.0462	0.0615	0.0615	0.0308	0.0154	0	0.0615	0.0615	0.0462	0.0615	0.0462	0.0615	0.0615	0.0462	0.0462	0.0615	0.0462	0.0462	0.0462	0.0462
فرهنگ و دین مشترک	0.0615	0.0615	0.0308	0.0154	0.0462	0.0615	0	0.0615	0.0615	0.0615	0.0462	0.0308	0.0154	0.0462	0.0308	0.0154	0.0462	0.0308	0.0154	0.0462
کمبود نیروی انسانی کارآمد	0.0615	0.0615	0.0308	0.0462	0.0462	0.0615	0.0615	0	0.0462	0.0308	0.0462	0.0154	0.0308	0.0462	0.0462	0.0462	0.0615	0.0615	0.0154	0.0615
مشکلات طبیعی	0.0308	0.0615	0.0615	0.0308	0.0462	0.0462	0.0615	0.0462	0	0.0462	0.0615	0.0462	0.0462	0.0462	0.0615	0.0308	0.0462	0.0308	0.0462	0.0308
اختلافات عربستان و امارات	0.0615	0.0615	0.0308	0.0462	0.0615	0.0615	0.0308	0.0308	0.0308	0	0.0462	0.0462	0.0615	0.0462	0.0308	0.0462	0.0615	0.0462	0.0462	0.0615

ماتریس نرمال	وابستگی اقتصادی	اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله	ناکامی واشینگتن در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی	عدم واکنش نظامی آمریکا	شپیمان امارات	فرهنگ و دین مشترک	کمبود نیروی انسانی کارآمد	مشکلات طبیعی	اختلافات عربستان و امارات	دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	اقتصاد سیاسی	ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	اختلاف بر سر موضوع یمن	همگرایی با عربستان سعودی	اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی	نوع حکومت	هزینه‌های نظامی	پیمان‌های نظامی	نیروهای مسلح امارات
دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.06 15	0.06 15
اقتصاد سیاسی	0.06 15	0.03 08	0.01 54	0.03 08	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.03 08	0.03 08	0.03 08	0.01 54
ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.03 08	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0	0.04 62	0.03 08	0.03 08	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.04 62
اختلاف بر سر موضوع یمن	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.01 54	0.03 08	0.06 15	0.01 54	0	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15
همگرایی با عربستان سعودی	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0	0.03 08	0.01 54	0.01 54	0.03 08	0.03 08	0.03 08
اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی	0.03 08	0.04 62	0.03 08	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.03 08	0	0.03 08	0.04 62	0.06 15	0.06 15
نوع حکومت	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.01 54	0.03 08	0.06 15	0.04 62	0.03 08	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0	0.03 08	0.04 62	0.04 62
هزینه‌های نظامی	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.03 08	0.03 08	0.01 54	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0	0.03 08	0.04 62
پیمان‌های نظامی	0.06 15	0.03 08	0.03 08	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.03 08	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0	0.06 15	0.06 15
نیروهای مسلح امارات	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0.04 62	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.04 62	0.06 15	0.04 62	0.04 62	0.06 15	0.06 15	0.06 15	0.03 08	0

در ادامه ماتریس شدت نسبی موجود از روابط مستقیم و

$$S = N + N^2 + N^3 + \dots + N^{\infty} = \frac{N(I - N^{\infty})}{I - N} = \frac{N}{I - N} = N(I - N)^{-1}$$

غیرمستقیم با توجه به فرمول زیر، تشکیل می‌شود:

$$\lim_{t \rightarrow \infty} N^t = 0$$



جدول ۲: ماتریس روابط کل

ماتریس روابط کل	وابستگی اقتصادی	اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله	توسعه و سرمایه‌گذاری در صنایع نفت و گاز	عدم واکنش نظامی آمریکا	شیعیان امارات	فرهنگ و دین مشترک	کمبود نیروی انسانی کارآمد	مشکلات طبیعی	اختلافات عربستان و امارات	دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	اقتصاد سیاسی	ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	اختلاف بر سر موضوع یمن	همگرایی با عربستان سعودی	توسعه اقتصادی و عمران در سرزمین‌های تحت‌الحمایه	نوع حکومت	هزینه‌های نظامی	پیمان‌های نظامی	نیروهای مسلح امارات	(R)
وابستگی اقتصادی	0.37 15	0.35 36	0.31 48	0.32 54	0.40 95	0.44 45	0.41 78	0.39 87	0.34 31	0.36 21	0.37 97	0.34 82	0.38 31	0.41 65	0.39 38	0.37 76	0.40 42	0.38 77	0.36 15	0.40 23	7.59 57
اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	0.36 2	0.30 1	0.28 15	0.26 62	0.35 79	0.40 47	0.38 12	0.37 53	0.32 33	0.36 74	0.37 1	0.35 39	0.34 76	0.36 41	0.33 03	0.29 98	0.33 95	0.32 33	0.30 01	0.33 61	6.78 62
اتخاذ راهبرد تهاجمی انصارالله	0.40 78	0.37 22	0.29 87	0.35 49	0.42 8	0.46 52	0.43 6	0.43 05	0.37 38	0.40 97	0.42 78	0.40 82	0.41 59	0.42 13	0.39 85	0.39 39	0.42 3	0.40 48	0.34 93	0.39 14	8.01 07
ناکامی و آشوب‌ناکی در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی	0.39 54	0.36 37	0.31 71	0.25 7	0.36 52	0.38 28	0.34 34	0.33 78	0.31 38	0.35 93	0.36 39	0.34 74	0.34 18	0.35 71	0.35 1	0.33 54	0.37 39	0.35 82	0.30 72	0.35 58	6.92 73
عدم واکنش نظامی آمریکا	0.40 3	0.36 95	0.31 78	0.30 23	0.34 06	0.43 31	0.40 7	0.38 75	0.33 26	0.39 28	0.38 24	0.35 15	0.37 31	0.39 07	0.36 81	0.33 85	0.36 53	0.36 25	0.35 08	0.37 63	7.34 55
شیعیان امارات	0.42 42	0.38 91	0.31 85	0.30 37	0.40 36	0.39 67	0.42 68	0.42 15	0.36 49	0.41 28	0.40 31	0.39 8	0.40 61	0.41 14	0.38 75	0.38 35	0.39 78	0.38 03	0.35 43	0.39 55	7.77 93
فرهنگ و دین مشترک	0.38 39	0.35 46	0.27 82	0.26 13	0.35 38	0.39 93	0.31 86	0.37 0	0.33 21	0.36 18	0.35 2	0.32 01	0.31 49	0.35 89	0.32 61	0.29 6	0.34 96	0.31 92	0.28 23	0.34 57	6.67 85
کمبود نیروی انسانی کارآمد	0.42 03	0.38 83	0.30 77	0.31 7	0.38 76	0.43 6	0.40 98	0.34 64	0.34 94	0.36 81	0.38 66	0.33 94	0.36 12	0.39 37	0.37 26	0.35 56	0.39 71	0.37 96	0.31 17	0.39 34	7.42 14
مشکلات طبیعی	0.37 46	0.35 6	0.29 18	0.29 04	0.36 99	0.40 35	0.39 28	0.37 31	0.29 04	0.36 58	0.38 32	0.35 19	0.35 91	0.37 63	0.36 93	0.32 4	0.36 42	0.33 36	0.32 47	0.34 76	7.04 23
اختلافات عربستان و امارات	0.43 3	0.39 85	0.31 63	0.32 81	0.41 33	0.44 89	0.39 34	0.38 77	0.34 52	0.35 04	0.39 82	0.38 01	0.40 28	0.40 62	0.36 94	0.36 65	0.40 8	0.37 73	0.35 18	0.40 51	7.68 02
دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	0.47 13	0.40 48	0.35 95	0.35 74	0.44 99	0.48 91	0.45 9	0.45 27	0.39 25	0.42 97	0.38 99	0.39 91	0.42 25	0.44 3	0.43 16	0.41 33	0.44 37	0.41 08	0.39 57	0.44 09	8.45 66
اقتصاد سیاسی	0.36 65	0.30 85	0.25 02	0.26 39	0.32 14	0.36 53	0.34 31	0.32 45	0.28 95	0.33 02	0.33 41	0.27 56	0.33 94	0.35 59	0.33 72	0.29 41	0.31 65	0.30 23	0.28 24	0.30 08	6.30 13
ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	0.40 71	0.37 32	0.30 66	0.33 36	0.37 36	0.42 17	0.38 14	0.40 3	0.36 27	0.39 5	0.40 02	0.38 22	0.33 22	0.39 39	0.35 91	0.34 2	0.36 96	0.36 62	0.33 99	0.37 92	7.42 24
اختلاف بر سر موضوع یمن	0.43 54	0.41 31	0.35 73	0.34 02	0.41 5	0.45 26	0.43 86	0.43 2	0.36 01	0.38 13	0.39 98	0.40 89	0.37 48	0.37 87	0.41 27	0.39 42	0.42 31	0.40 51	0.37 62	0.41 9	8.01 8

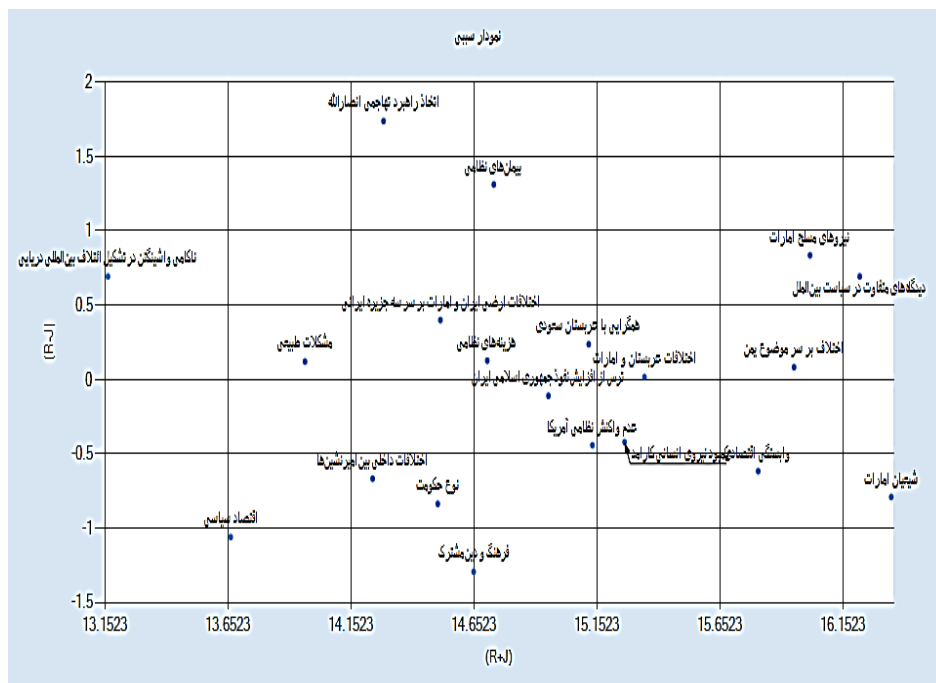
ماتریس روابط کل	وابستگی اقتصادی	اختلافات داخلی بین امیر نشین ها	انتخاژ راهبرد تهاجمی انصارالله	عدم واکنش نظامی آمریکا	شبیعیان امارات	فرهنگ و دین مشترک	کمبود نیروی انسانی کارآمد	مشکلات طبیعی	اختلافات عربستان و امارات	دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل	اقتصاد سیاسی	ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران	اختلاف بر سر موضوع یمن	همگرایی با عربستان سعودی	نوع حکومت	هزینه‌های نظامی	پیمان‌های نظامی	نیروهای مسلح امارات	(R)	
همگرایی با عربستان سعودی	0.4328	0.3694	0.3293	0.3287	0.3994	0.4496	0.4233	0.4172	0.3743	0.4072	0.4123	0.3931	0.4007	0.4201	0.3521	0.3664	0.3409	0.3365	0.3767	7.678
اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی	0.3946	0.3748	0.3076	0.3061	0.3894	0.4241	0.3841	0.4058	0.3645	0.3974	0.402	0.3841	0.3644	0.3906	0.3633	0.3706	0.3673	0.3558	0.3905	7.4574
نوع حکومت	0.3916	0.3602	0.2845	0.2834	0.3607	0.3926	0.354	0.3351	0.3109	0.3593	0.3296	0.3651	0.3666	0.3456	0.3165	0.311	0.3259	0.3182	0.3529	6.8339
هزینه‌های نظامی	0.4186	0.3856	0.3352	0.3187	0.3869	0.4214	0.3816	0.3763	0.3351	0.3538	0.3726	0.3696	0.3706	0.4081	0.3865	0.3694	0.3952	0.3212	0.3264	7.4161
پیمان‌های نظامی	0.4503	0.3863	0.3292	0.3548	0.4286	0.4658	0.4373	0.4174	0.3734	0.4091	0.3994	0.4084	0.4164	0.4363	0.3849	0.3807	0.4101	0.3925	0.3202	8.0215
نیروهای مسلح امارات	0.4687	0.4312	0.3719	0.3424	0.4343	0.4737	0.4432	0.4513	0.3909	0.4416	0.4473	0.4121	0.4355	0.4416	0.4119	0.4125	0.4433	0.4264	0.3605	8.4269
(J)	8.2127	7.4537	6.2738	6.2357	7.7887	8.5704	7.9725	7.8436	6.9227	7.6655	7.7613	7.3628	7.5365	7.9311	7.4484	7.0511	7.6711	7.2901	6.7115	7.5923

جدول ۳: محاسبه روابط میان عوامل همگرا و واگرایی سیاست خارجی ایران در قبال امارات متحده عربی

R-J	R+J	مجموع ستونی J	مجموع ستونی R	شاخص
8.4566	7.765	16.2216	0.6916	دیدگاه‌های متفاوت در سیاست بین‌الملل
8.4269	7.5923	16.0192	0.8346	نیروهای مسلح امارات
8.0215	6.7115	14.7329	1.31	پیمان‌های نظامی
8.018	7.9365	15.9545	0.0816	اختلاف بر سر موضوع یمن
8.0107	6.2738	14.2844	1.7369	انتخاژ راهبرد تهاجمی انصارالله
7.7793	8.5704	16.3498	-0.7911	شبیعیان امارات
7.6802	7.6655	15.3458	0.0147	اختلافات عربستان و امارات
7.678	7.4411	15.119	0.2369	همگرایی با عربستان سعودی
7.5957	8.2127	15.8084	-0.617	وابستگی اقتصادی
7.4574	7.0584	14.5157	0.399	اختلافات ارضی ایران و امارات بر سر سه جزیره ایرانی
7.4224	7.5328	14.9552	-0.1104	ترس از افزایش نفوذ جمهوری اسلامی ایران
7.4214	7.8436	15.265	-0.4222	کمبود نیروی انسانی کارآمد

شاخص	مجموع ستونی R	مجموع ستونی J	R+J	R-J
هزینه‌های نظامی	0.126	14.7063	7.2901	7.4161
عدم واکنش نظامی آمریکا	-0.4432	15.1342	7.7887	7.3455
مشکلات طبیعی	0.1196	13.965	6.9227	7.0423
ناکامی واشینگتن در تشکیل ائتلاف بین‌المللی دریایی	0.6916	13.163	6.2357	6.9273
نوع حکومت	-0.8372	14.505	7.6711	6.8339
اختلافات داخلی بین امیرنشین‌ها	-0.6675	14.2399	7.4537	6.7862
فرهنگ و دین مشترک	-1.2939	14.651	7.9725	6.6785
اقتصاد سیاسی	-1.06	13.6625	7.3613	6.3013

(منبع: محاسبات نگارنده: ۱۴۰۲)



شکل ۱: روابط علی و معلولی بین شاخص‌ها

(منبع: محاسبات نگارنده: ۱۴۰۲)

شده است. میزان تأثیرگذار بودن یک معیار با فرمول  $R_i - J_i$  بررسی می‌شود. اگر این مقدار مثبت باشد، آن معیار اثرگذار و اگر منفی باشد، اثرپذیر است. همچنین، مجموع  $R_i + R_j + J_i + J_j$  نشان‌دهنده میزان تعامل و ارتباط آن عامل با سایر عوامل

این تحقیق به بررسی عوامل همگرا و واگرای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال امارات متحده عربی براساس ۲۰ معیار و شاخص پرداخته است. با استفاده از نظرات ۵۰ خبره، میزان اهمیت شاخص‌ها و روابط بین آن‌ها مشخص

سیستم است. متغیرهایی چون اختلافات بر سر موضوع یمن، نیروهای مسلح امارات و پیمان‌های نظامی نشان‌دهنده تعامل بالا و ارتباط قوی با سایر متغیرها هستند. از سوی دیگر، متغیرهایی مانند اختلافات ارضی، هزینه‌های نظامی و ناکامی‌های واشنگتن در ایجاد ائتلاف بین‌المللی در قالب علل و عواملی چون ترس از نفوذ ایران و کمبود نیروی انسانی به‌عنوان معلول‌ها نمایش داده شده‌اند. به‌طور کلی، اگر مقدار  $R-RJ-J$  مثبت باشد، متغیر دلیل و اگر منفی باشد، معلول محسوب می‌شود.

### نتیجه‌گیری

امارات متحده عربی وزن منطقه‌ای مناسبی دارد. این کشور یکی از پنج یا شش بازیگر فعال در غرب آسیا و شرق آفریقا است و در ایجاد و حفظ این وضعیت، از وزن اقتصادی خود به‌عنوان تولیدکننده مهم نفت استفاده کرده است. یک بازیگر پیشرو منطقه‌ای (همراه با قطر) برای استفاده از منابع انرژی خود در تنوع و توسعه در اقتصاد خود مبتنی بر خدمات، امور مالی، تجارت و لجستیک است. ایران می‌تواند از روابط تجاری و اقتصادی بیشتر با امارات به‌ویژه دبی و ابوظبی استفاده کند. پس از یک دهه سیاست‌های فعال و حتی ماجراجویانه در منطقه، تغییرات سیاست خارجی امارات در دو سال گذشته قابل توجه بوده است. این کشور روابط خود را با ایران، اسرائیل، ترکیه، قطر و سوریه عادی کرده است. با این حال، جهت‌گیری‌های جدید کنونی در سیاست امارات را می‌توان تابعی از عدم موفقیت در سیاست قبلی آن، «اسپارت کوچک» دانست. رویکرد کنونی امارات متحده عربی بدون مشکل با همسایگان نیز موفقیت کامل را تضمین نمی‌کند. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که روابط ایران و امارات متحده عربی تحت تأثیر عوامل همگرا و واگرایی متعددی قرار دارد که بر تعاملات دو کشور تأثیر می‌گذارد. از یک سو، برخی

عوامل همگرا، نظیر منافع اقتصادی مشترک در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری، امکان همکاری در مسائل منطقه‌ای و بشردوستانه و نیاز به ثبات در خلیج فارس موجب شده‌اند که دو کشور به دنبال زمینه‌هایی برای همکاری باشند. این مؤلفه‌ها می‌توانند به تقویت روابط دوجانبه و کاهش تنش‌ها کمک کنند. با این حال، عواملی چون وابستگی امارات به تسلیحات و همکاری‌های نظامی با ایالات متحده، مشارکت در عملیات‌های نظامی بین‌المللی و توافقنامه‌های امنیتی، به‌عنوان عوامل واگرا تأثیرگذار عمل می‌کنند. این عوامل باعث ایجاد نگرانی‌های امنیتی و احساس تهدید در ایران می‌شود و موجب تشدید تنش و بی‌اعتمادی میان دو کشور می‌شوند. درنهایت، آینده روابط ایران و امارات متحده عربی به توانایی هر دو کشور در مدیریت این دوگانگی بستگی دارد. پیگیری منافع مشترک و همکاری در حوزه‌های اقتصادی و امنیتی، با در نظر گرفتن نگرانی‌های امنیتی هر کشور، می‌تواند به کاهش تنش‌ها و ایجاد یک چارچوب همکاری مؤثر بین دو کشور منجر شود. در عین حال، عدم توجه به عوامل واگرا می‌تواند به تنش در منطقه منجر شود. بنابراین، ضرورت دارد که هر دو کشور با درک متقابل و بازنگری در سیاست‌های خود به سمت تقویت روابط و همکاری‌های دوجانبه حرکت کنند.

**قدردانی:** این مقاله مستخرج از پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی (گرایش ژئوپلیتیک) با عنوان «تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (مورد مطالعه: امارات متحده عربی)» در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است و نویسندگان از معاونت پژوهشی این دانشگاه برای حمایت در اجرای این پژوهش سپاسگزاری می‌کند.

**تأییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع:** موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

8. Couloumbis, T A, Wolfe, JH, Introduction to International Relations, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 1990. P 114
9. Carlsnaes, W, Actors, Structures and Foreign Policy Analysis, in: S. Smith, A. Hadfield and T. Dunne, eds, Foreign Policy: Theories, Actors, Cases, Oxford: Oxford University Press. 2012. P 335
10. Hudson, V M, Vore, C S, Foreign policy analysis: Yesterday, today and tomorrow. Mershon International Studies Review, 1995; 39: 209–238.
11. Jacobs, LR, Page, BI, Who Influences U.S. Foreign Policy? American Political Science Review, 2005; 99: 107-123.
12. James, MD, Gulf rivalry between Iran, [Internet]. available in: UAE transfered [sic] to the football pitch. Hurriyetaidailynews.com. Archived from the original on 14 August 2017. Retrieved 23 September 2013.
13. Pamuk, H, Sanctions sap Dubai's role as Iran trade hub. 2012 Reuters. Archived from the original on 27 March 2016. Retrieved 5 July 2021. [Internet]. available in: <https://www.reuters.com>
14. International Trade Centre. United Nations. 2015. [Internet]. available in: <https://www.intracen.org/>
15. Kristian Coates Ulrichsen. Restoring Balance to UAE-Iran Relations, 2021 Arab Center for Research and Policy Studies. All Rights Reserved. 2021. [Internet]. available in: <https://www.google.com>
16. Kristian Coates Ulrichsen. Evolving Power Dynamics in the United Arab Emirates, Baker Institute Blog, March 1, 2016, [Internet]. available in: <https://bit.ly/3EDHdTa>

سهم نویسندگان در مقاله: نویسنده اول (۵۰ درصد) و نویسنده دوم (۵۰ درصد)  
منابع مالی/حمایتها: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

## References

1. AS, B, The Study of Foreign Policy in International Relations, Journal of Political Sciences & Public Affairs, Bojang AS, J Pol Sci Pub Aff 2018, 2018; 6: 4 DOI: 10.4172/2332-0761.1000337
2. Abbasi, E, Relations between the Islamic Republic of Iran and the UAE, economic cooperation and political divergence (1990-2020), Foreign Relations of the 13th year, 2018: 37-65 [In Persian].
3. Karimabadi, Investigation of the political relations between Iran and the United Arab Emirates (1380-1390), the sixth international virtual conference, 2013: 325-342 [In Persian].
4. Hill Christopher, The Changing Politics of Foreign Policy. Houndmills: Palgrave. 2003. P 56
5. Hermann, Ch, Decision Structure and Process Influences on Foreign Policy"; In Maurice A. East, Stephen A. Salmore and Charles Hermann, eds.; Why Nations Act, 1978, (Beverly Hills: Sage), 1978: 69–102
6. Shapiro M, The Politics of Representation: Writing Practices in Biography, Photography, and Political Analysis. Madison: University of Wisconsin Press. 1998. P 88
7. Leira, H, The Emergence of Foreign Policy, International Studies Quarterly, 2019; 63, Issue 1: 187–198, <https://doi.org/10.1093/isq/sqy049>

- <https://unfccc.int/>
27. hydrofluorocarbon (HFC). 2020. [Internet]. available in: <https://www.ccacoalition.org/>
28. UN Climate Change Conference (COP26) 2020. [Internet]. available in: <https://www.un.org/en/climatechange/cop26>
29. Powerful climate forcers with global warming potentials many times that of carbon dioxide, 2020. [Internet]. available in: <https://sdg.iisd.org/events/2023-un-climate-change-conference-unfccc-cop-28/>
30. Mohseni Rad, S, A look at the border disputes between Saudi Arabia and the UAE, news analysis of the third column related to the latest news website. 2015, [Internet]. available in: <https://www.irna.ir> [In Persian].
31. Sheikh of sedition, 2015. [Internet]. available in: <https://farhikhtegandaily.com/page/240743> [In Persian].
32. Karen, E Y, The Interventionist Turn in Gulf States' Foreign Policies, The Arab Gulf States Institute in Washington, 1 June 2016, [Internet]. available in: <https://bit.ly/3DxLxSH>
33. Michael, P, Camilla, H, Heba, S, Saudi Arabia and UAE Prop up Egypt Regime with Offer of \$8 bn, Financial Times, 10 July 2013, [Internet]. available in: <https://on.ft.com/3pFt2qgm>
34. Michael Knights, Lessons From the UAE War in Yemen, Law Fare Blog, 18 August, 2019, [Internet]. available in: <https://bit.ly/31GpXhA>
35. Anne, B, David, D K, 5 Arab Nations
17. Nejat, S A, the turn of the UAE policy towards Iran; Tactical or strategic? Research Institute of Strategic Studies. 2018 [Internet]. available in: <https://risstudies.org> [In Persian].
18. Saat 24, Reasons for turning the UAE's policy towards Iran [Internet]. 13 August 2019, [Internet]. available in: <https://www.saat24.news/news/456631> [In Persian].
19. Islamic Republic News Agency (IRNA), Domestic media attention to positive signals in Iran-UAE relations [Internet]. 3 August 2019, [Internet]. available in: <https://www.irna.ir/news/83422983/> [In Persian].
20. Heshmatzadeh, M B, (2007), the impact of Iran's Islamic revolution on Islamic countries, Research Institute of Islamic Culture and Thought, 4th edition: 71. [In Persian].
21. Amrai, H, Iran's Islamic Revolution and Contemporary Islamic Movements, Tehran: Islamic Revolution Documentation Center. 2007 [In Persian].
22. Fanack Chronicle of the Middle East & North Africa, 2019, [Internet]. available in: <https://www.fanack.com/>
23. Ahmed Al-Ali, Emiratisation in the Local Labor Force of the UAE: A Review of the Obstacles and Identification of Potential Strategies. 2020.
24. Climate and Clean Air Coalition (CCAC). 2020. [Internet]. available in: <https://www.ccacoalition.org>
25. Social Labor Convergence Program (SLCP). 2020. [Internet]. available in: <https://slconvergence.org/>
26. Nationally determined contributions (NDC). 2020. [Internet]. available in:

- ["UAE merges more than 25 defense industry firms into EDGE group"](#). The Defense Post. Retrieved 2023-05-05.. [Internet]. available in: <https://thedefensepost.com/2019/11/06/uae-merge-defense-companies-edge/>
44. Emirates Advanced Investments Group (EAIG). 2020. [Internet]. available in: [www.eia.gov.ae](http://www.eia.gov.ae). *"Emirates Investment Authority: Official Website,*
45. Scott Neuman, UAE Agrees to Join U.S.-Led Maritime Coalition to Protect Gulf Shipping, National Public Radio, 19 September 2019, available in: <https://www.npr.org/2019/09/19/762225417/uae-agrees-to-join-u-s-led-maritime-coalition-to-protect-gulf-shipping>
46. Karl, R, Denise, L, Anjali, S, Why This Narrow Strait Next to Iran Is So Critical to the World's Oil Supply, New York Times, 7 July 2019, [Internet]. available in: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/07/07/business/economy/iran-strait-of-hormuz-tankers.html>
47. Man-portable Air Defense System(MANPADS).2020. [Internet]. available in: <https://diplomacy.state.gov/items/man-portable-air-defense-system-manpads/>
48. ELEONORA ARDEMAGNI, Military training cooperation has become a distinctive feature of the UAE's foreign policy and a major tool for expanding geopolitical leverage. 22 October, 2020. [Internet]. available in: <https://carnegieendowment.org/sada/2020/10/the-uaes-military-training-focused-foreign-policy?lang=en>
49. Vivian, Y, UAE Becomes First Arab Nation to Open a Nuclear Power Plant, Move to Isolate Qatar, Putting the US in a Bind, New York Times, 5 June 2017, [Internet]. available in: <https://nyti.ms/3EviZKV>
36. Zach, V, Red Sea Rivalries: The Gulf, the Horn, and the New Geopolitics of the Red Sea, Brookings Institute Doha Center, June 2019, [Internet]. available in: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/06/Red-Sea-Rivalries.-The-Gulf-The-Horn-and-the-New-Geopolitics-of-the-Red-Sea-English-pdf.pdf>.
37. Federal Supreme Council (FSC) 2020, [Internet]. available in: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS21852.pdf>
38. Kenneth, K, The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy, Congressional Research Service, 7 August 2020, [Internet]. available in: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS21852.pdf>
39. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). 2020, [Internet]. available in: <https://www.sipri.org/>
40. IDEX (International Defense Exhibition). 2020, [Internet]. available in: <https://www.idexuae.ae/>
41. NAVDEX (Naval Defense Exhibition). 2020, [Internet]. available in: <https://www.navdex.ae/>
42. Helou, Agnes (6 November 2019). "UAE launches 'Edge' conglomerate to address its 'antiquated military industry'". Defense News. Retrieved 21 August 2023, [Internet]. available in: <https://www.defensenews.com/digital-show-dailies/dubai-air-show/>
43. AFP, Staff Writer With (2019-11-06).

- alliance of Saudi Arabia and Israel with the United States and its consequences on the balance of power and influence of the Islamic Republic of Iran in the Middle East. *Quarterly Journal of International Studies*, 2019; 17(3): 7-25. doi: 10.22034/isj.2021.247668.1213 4. [In Persian].
57. Shaghghi, A, Zibai, M, Ghorbanzadeh, Gh, (). UAE-Saudi Arabia Relations in the New West Asian Order: From Convergence to Divergence. *Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 2023; 5(3): 97-118. doi: 10.22034/FASIW.2023.364463.1210 [In Persian].
58. Mobley, R, The Royal Navy, Iran, and the Disputed Persian Gulf Islands. *Naval War College Review*, 2003; 56: 107-19. JSTOR, Accessed 17 July 2023, available in: <http://www.jstor.org/stable/26394035>..
- New York Times, 14 August 2020, available in: <https://www.nytimes.com/2020/08/01/world/middleeast/uae-nuclear-Barakah.html>
59. Neil, P, The UAE's War Aims in Yemen, Sada, Carnegie Endowment for International Peace, 24 October, 2017, [Internet]. available in: <https://carnegieendowment.org/sada/73524>
51. Nadafi, K, Mojtahedzadeh, P, Lotfi, H. (2022). Explaining the role of border disputes in Iran's relations with the southern Persian Gulf countries, studied by the United Arab Emirates. *Quarterly Journal of Geography (Regional Planning)*, 12(4): 64-90.
52. Abbasi, E, Relations between the Islamic Republic of Iran and the Emirates: Economic Cooperation and Political Divergence (1990-2020), *Foreign Affairs*, 2019; 13th Year: 37-65
53. Kristian Coates Ulrichsen, Restoring Balance to UAE-Iran Relations, 2021 Arab Center for Research and Policy Studies. All Rights Reserved. 2021. [Internet]. available in: <https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies/Pages/Restoring-Balance-to-UAE-Iran-Relations.aspx>
54. El-Dessouki, A., & Mansour, O., Small states and strategic hedging: the United Arab Emirates' policy towards Iran. *Review of Economics and Political Science*. 2023; 8(5): 394-407. doi: 10.1108. REPS-09-2019-0124.
55. Gulf Cooperation Council Summit: What Does It Have in Store for Iran?». United World International, 2019.
56. Abbasi (Ashlagi), M, Hamidfar, H, The